

บทที่ 4

การห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศไทย

ปัจจุบันนี้สิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นเรื่องที่หลายๆ ประเทศเรียกร้องและให้ความสำคัญแก่บุคคลให้มีความเท่าเทียมกัน และต้องไม่ถูกกดขี่ข่มเหงหรือถูกเอาเปรียบมากจนเกินไป ทั้งนี้ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของความเป็นมนุษย์ และเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม แต่หากเมื่อพิจารณากระบวนการดำเนินคดีอาญาแล้ว จะเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวกระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลเป็นอย่างมาก เนื่องจากกระบวนการดำเนินคดีอาญาเริ่มต้นตั้งแต่การออกหมายจับ เพื่อนำตัวผู้กระทำผิดมาสู่กระบวนการพิจารณาคดี นำไปสู่การกักขัง ซึ่งเป็นการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา เป็นต้น เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นการดำเนินกระบวนการที่กระทบกระเทือนต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลทั้งสิ้น ดังนั้น จึงต้องมีการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญาเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม เช่นเดียวกับกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองบุคคลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี โดยจำกัดอำนาจในการพิจารณาคดี เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมและเป็นหลักประกันสิทธิและเสรีภาพของบุคคล อันสอดคล้องกับหลักนิติธรรม ซึ่งในการใช้กฎหมายนั้นจะต้องทำให้เกิดความยุติธรรม และจะขัดกับความยุติธรรมและสามัญสำนึกของบุคคลที่จำต้องมิโดยทั่วไปไม่ได้ หากเกิดความยุติธรรมแก่บุคคลหรือประชาชน และหากไม่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามความเป็นธรรมแล้ว อาจทำให้สังคมเกิดความวุ่นวาย ไม่สงบเรียบร้อย จนกระทั่งรัฐบาลอาจสูญเสียความมั่นคงได้ แต่ถ้าหากสังคมใด รัฐบาลพยายามที่จะทำให้มีความยุติธรรมกับบุคคลหรือประชาชนแล้วสังคมนั้นก็เกิดความสงบและสันติสุขขึ้น

การดำเนินคดีอาญานั้น เป็นได้ทั้งการช่วยคุ้มครองสังคม ให้สังคมอยู่อย่างสงบและปกติสุขแล้ว ยังเป็นการปราบปรามผู้กระทำผิดให้หลายจำและไม่กล้าที่จะกระทำผิดอีก เมื่อการลงโทษเป็นการป้องกันสังคม การให้ความคุ้มครองจำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีก็เป็นเรื่องที่ไม่ได้เช่นกัน เพราะการไม่ให้ความคุ้มครองแก่จำเลยนั้น อาจทำให้เกิดการใช้อำนาจที่เกินขอบเขตและไม่เป็นธรรมแก่จำเลยจึงต้องกำหนดให้จำเลยหรือผู้ต้องหาในฐานะเป็นประธานในคดี¹ อันทำ

¹สมศักดิ์ ประกอบแสงสวย, การดำเนินคดีอาญาชั้นเจ้าพนักงานเป็นกระบวนการเดียวกัน, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 8.

ให้จำเลยสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ โดยปกติแล้ว จำเลยหรือผู้ต้องหาในคดีต่างมีความรู้สึกเดือดร้อน หวาดหวั่น จากการทำที่ต้องต่อสู้คดีตลอดเวลาอยู่แล้ว และหากมีการพิจารณาการกระทำความผิดกับเขาเหล่านั้นไปแล้ว จะทำให้เป็นการไม่สมควรที่เขาจะต้องถูกลงโทษหรือพิจารณาอีกเพราะเขาควรที่จะต้องถูกลงโทษเพียงครั้งเดียว ไม่ว่าจะอย่างไร หากทำให้เขารู้สึกว่าเขาต่อสู้คดีความอย่างไรไม่รู้จักจบจักสิ้น ก็เป็นเหตุการณ์หนึ่งที่น่าจะทำให้สังคมเกิดความไม่สงบได้เช่นกัน² ดังนั้น จึงเกิดการห้ามดำเนินคดีซ้ำขึ้นมาเพื่อบรรเทาให้เกิดความสงบสุขกับสังคมทางหนึ่งด้วย ประกอบกับเป็นการให้ความเท่าเทียมของมนุษย์ในสังคมด้วย เพราะโอกาสต่างๆ จะไม่เท่าเทียม หรือไม่เสมอภาคไปทุกเรื่อง จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์บางอย่างเพื่อให้เขาเหล่านั้น มีความเท่าเทียมกันในทางกฎ กติกา มารยาท ของสังคมที่ประชาชนทุกคนต้องยอมรับ โดยมีการรับรองสิทธิไว้เป็นพื้นฐาน คือการให้ความเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 4 ที่บัญญัติไว้ว่า “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง” และการไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ตามมาตรา 28 บัญญัติว่า “บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน”

แนวความคิดการห้ามดำเนินคดีซ้ำในคดีอาญาของประเทศไทยนั้น ปรากฏตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายลักษณะตระลาการ บทที่ 119 ความว่า “คดีเรื่องเดียวกันมันผู้ฟ้องจับแล้ว แล้วญาติพี่น้องและผู้อื่นมาฟ้องช่วยกันกล่าวโทษจำเลยแห่งเดียว โดยคดีข้อนั้นซ้ำขึ้นอีกเล่า ท่านว่าเป็นฟ้องกลุ่มรวม มิให้รับไว้บังคับบัญชา”³

นอกจากจะปรากฏในกรุงศรีอยุธยาแล้วยังปรากฏต่อมาอีกในกฎหมายตราสามดวง สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในกฎหมายลักษณะรับฟ้องบทที่ 21 ประการที่ 10 บัญญัติว่า “คดีสุภาตระลาการบังคับบัญชาแล้ว มิให้หาคดีข้ออื่นแลเก็บเอาคดีซึ่งยอมสำเร็จกันแลมีสินไหมพิไณยแล้วมาฟ้องร้องเรียกแลกกฎหมายก็ดี”⁴

ต่อมาปรากฏในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความที่มีโทษใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 มาตรา 37 ความว่า “เมื่อคำตัดสินได้ถึงที่สุดแล้ว ผู้ต้องหานั้นไม่มีโทษแล้ว ก็ต้องปล่อยตัวเสียทันที แลจะกลับเอาตัวมากักขังหรือตัดสินลงโทษในคดีอันเดียวกันอีกไม่ได้”⁵

² เรื่องเดียวกัน.

³ ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา, (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 47.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 48.

ครั้งเมื่อ พ.ศ. 2476 ได้มีการยกร่างกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาขึ้น โดยมี การห้ามดำเนินคดีซ้ำปรากฏอยู่ในมาตรา 39 (4) ว่า “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไป เมื่อมี คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง”

จะเห็นว่า แม้ในสมัยที่ยังไม่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ประเทศไทยก็ได้ยอมรับ หลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ โดยเฉพาะกฎหมายลักษณะตระลาการ บทที่ 119 ที่กล่าวมาแล้ว ยัง ระบุว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นการ “ฟ้องกลุ่มรวม” ไม่ควรรับไว้พิจารณา นั่นคือเห็นว่า เมื่อจำเลยรับ โทษแล้วก็ไม่ควรถูกฟ้องร้องในเรื่องเดิมอีก ซึ่งสอดคล้องกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าในปัจจุบันประเทศไทยจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว แต่ใน เรื่องที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ก็มีได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแต่อย่างใด คงบัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมาย ซึ่งปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ดังนั้น ในบทนี้ผู้ศึกษาจึงขอแบ่งหัวข้อในการศึกษาแยกออกเป็นประเด็นต่างๆ โดยศึกษาถึง การห้ามดำเนินคดีซ้ำตามมาตรา 39 อนุมาตรา 4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และหลักการตามประมวลกฎหมายอาญา

นอกจากการห้ามดำเนินคดีซ้ำในกฎหมายอาญาแล้ว ในกฎหมายแพ่ง ยังมีบท กฎหมายที่ใกล้เคียงกับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ คือ การฟ้องซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 148⁵ ที่มีสาระสำคัญ คือ ในคดีที่มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว คู่ความจะนำคดีเรื่องที่เคยพิพาทกันมาในคดีก่อน มาฟ้องกันใหม่อีกไม่ได้ โดยจะห้ามทั้งโจทก์และ จำเลยที่เป็นคู่ความกันและเป็นคู่เดียวกันไม่ว่าจะแสดงบทเป็นโจทก์หรือจำเลย และศาลได้มีการ วินิจฉัยคดีชี้ขาดในประเด็นแห่งคดี (สภาพแห่งข้อหาเป็นเรื่องเดียวกัน) หรือมีคำพิพากษาของศาล ถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้โจทก์และจำเลยยื่นฟ้องเรื่องเดียวกันต่อศาลเดียวกันหรือต่อศาลอื่นที่มีเขต อำนาจศาลนั้นได้อีก

จะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง การห้ามมิให้มีการฟ้องร้อง บังคับคดีอีกครั้งสำหรับการกระทำที่เขาได้รับโทษมาแล้ว เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้น จึงต้องทำการศึกษาให้ชัดเจน เพื่อใช้บทกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

⁵เรื่องเดียวกัน.

⁶ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำ พิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัย โดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน ...”.

4.1 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 อนุมาตรา 4

จากการศึกษาทำให้ทราบว่าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ วางหลักไว้ตั้งแต่สมัยอยุธยา ในปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติเรื่องสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับ ในมาตรา 39 และที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำเป็นการเฉพาะอยู่ในอนุมาตรา 4 ดังนี้

มาตรา 39 “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปดังต่อไปนี้...(4) เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง...

อย่างไรก็ตาม การห้ามดำเนินคดีซ้ำสองครั้งแก่จำเลยนี้ จะต้องปรากฏว่าคดีก่อนเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างแท้จริง แต่ถ้าปรากฏว่าคดีก่อนเป็นการฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างสมยอมกัน แม้ว่าเป็นการกระทำกรรมเดียวกัน ก็ไม่ถือว่าการกระทำนั้นจำเลยเคยถูกฟ้องและศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด อันจะมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องในความผิดครั้งนั้นระงับไปไม่ เช่น การที่ นาย ก. ใช้ปืนยิง นาย ข. ตาย โดยนาย ก. ตกลงกับมารดา นาย ข.ว่าจะให้เงินจำนวนหนึ่ง เพื่อแลกกับการที่ให้มารดานาย ข. ผู้เสียหายมาฟ้องคดีก่อนพนักงานอัยการ แล้วนำพยานที่ไม่รู้เห็นมาเบิกความเพื่อให้ศาลยกฟ้อง เพื่อใช้เป็นเทคนิคในการตัดอำนาจฟ้องของอัยการ ศาลฎีกาได้วางบรรทัดฐาน มาตรา 39 (4) ที่ให้คดีอาญาระงับเป็นหลัก ห้ามดำเนินคดีซ้ำสองนั้น ต้องเป็นการที่จำเลยถูกฟ้องร้องและดำเนินคดีอย่างแท้จริง มิใช่การดำเนินคดีโดยสมยอมกัน ถ้าเป็นการสมยอมสิทธินำคดีมาฟ้องไม่ระงับ ถือไม่ได้ว่าคดีก่อนมีการวินิจฉัยจริง ไม่ตัดอำนาจพนักงานอัยการที่จะฟ้องใหม่ และไม่เป็นฟ้องซ้ำ⁷ จะเห็นได้ว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปเมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องนั้น จะต้องปรากฏว่าคดีก่อนเป็นกรณีที่จำเลยถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอย่างแท้จริง หากปรากฏว่าคดีก่อนสมยอมกันแล้ว แม้ว่าจะเป็นการกระทำกรรมเดียวกัน ก็ถือไม่ได้ว่าการกระทำกรรมนั้น จำเลยเคยถูกฟ้องและศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดอันจะมีผลทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องในความผิดกรรมนั้นระงับไปไม่

ดังนั้น จะแยกศึกษารายละเอียดในองค์ประกอบ 3 ประการ คือ จำเลยในคดีแรก และในคดีหลังต้องเป็นคนๆ เดียวกัน (4.1.1) ต้องเป็นการกระทำผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง หรือมีมูลกรณีเดียวกัน (4.1.2) และศาลในคดีแรกมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องไว้แล้ว (4.1.3) จึงจะถือว่าเกิดการห้ามดำเนินคดีซ้ำขึ้นแล้ว

⁷ คำพิพากษาฎีกาที่ 6446/2547 และคำพิพากษาฎีกาที่ 9334/2538 ซึ่งวินิจฉัยทำงานองเดียวกัน, [<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>], ค้นหาฎีกา, 27 กุมภาพันธ์ 2554.

4.1.1 จำเลยในคดีแรกและในคดีหลังต้องเป็นคน ๆ เดียวกัน

การที่จะพิจารณาว่าเป็นการดำเนินคดีอาญาซ้ำนั้น ต้องพิจารณาว่าตัวจำเลยในคดีต้องเป็นคนเดียวกัน ทั้งการฟ้องคดีก่อนและคดีหลังที่ได้ฟ้องไป และยังต้องพิจารณาต่อไปว่าในคดีก่อนและคดีหลังเกิดจากการกระทำเดียวกัน ข้อหาเดียวกัน และศาลที่มีอำนาจได้พิจารณาพิพากษาลงโทษจำเลยในคดีก่อนเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว เช่นนี้จะถือว่าเป็นการฟ้องซ้ำในคดีอาญา แต่หากกรณีเป็นว่าโจทก์ฟ้องจำเลยคนหนึ่งในคดีแรก และคดีหลังเป็นจำเลยอีกคนหนึ่งแม้จะเป็นมูลกรณีเดียวกันก็ไม่เป็นการฟ้องซ้ำ⁸ กฎหมายจะพิจารณาเฉพาะตัวจำเลยคนเดียวกันเท่านั้น หากเป็นกรณีที่มีผู้เสียหายหลายคนและผู้เสียหายเหล่านั้นมาฟ้องคดีโดยคนหนึ่งฟ้องเอง และอีกคนหนึ่งฟ้องพร้อมกับพนักงานอัยการ (โจทก์หมายถึงอัยการและผู้เสียหาย) คดีแรกโจทก์อาจเป็นอัยการหรือผู้เสียหายคนใดคนหนึ่งก็ได้ หากศาลมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในคดีนั้นแล้วผู้เสียหายอื่นหรืออัยการจะมาฟ้องใหม่อีกไม่ได้ ตามหลักกฎหมายแล้วจะพิจารณาเฉพาะตัวจำเลยคนเดียวกันเท่านั้น แม้ในคดีหลังจะเป็นโจทก์คนละคนก็ไม่สำคัญ⁹

จากหลักเกณฑ์ตามบทกฎหมายของประเทศไทย เป็นการพิจารณาตัวบุคคลที่เป็นจำเลยในคดีว่าต้องเป็นบุคคลเดียวกัน ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 3 การห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศ ข้อ 3.1.1 ต้องเป็นจำเลยคนเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง

4.1.2 ต้องเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง

การพิจารณาว่าการกระทำความผิดที่จำเลยได้กระทำลงไปนั้น เป็นการกระทำความผิดกรรมเดียวกัน หรือเป็นการกระทำที่เกิดมาจากมูลกรณีเดียวกัน กล่าวคือในการฟ้องคดีมีการอาศัยการกระทำเดียวกันมาฟ้อง และแม้ว่าความผิดที่ฟ้องนั้นจะเป็นความผิดที่ผิดต่อกฎหมายหลายบทหรือเป็นความผิดคนละฐานกันก็ตาม ถ้าฟ้องบทใดบทหนึ่งหรือความผิดฐานใดฐานหนึ่งและศาลได้พิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว จะฟ้องในความผิดบทอื่นอีกหรือฐานอื่นอีกไม่ได้ หากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีอีก จะเป็นการฟ้องซ้ำ แต่ถ้าหากเป็นการกระทำผิดคนละกรรมกันหรือหลายกรรมยอมฟ้องได้ในแต่ละกรรมเป็นรายคดีไปไม่เป็นการฟ้องซ้ำ

⁸ฉันทนา เรื่องวิเศษทรัพย์, การขอเข้าร่วมเป็นโจทก์และการรวมพิจารณาคดีอาญา, หน้า 49.

⁹ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, (พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: วิญญูชน จำกัด, 2552), หน้า 197.

การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นความผิดเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดี
หลังจะขอยกแนวคำพิพากษาฎีกามาประกอบ ดังนี้ คำพิพากษาฎีกาที่ 2006/2511 คนร้ายลัก
ทรัพย์สองเจ้าของหลายคราว มี 2 คราวที่จำเลยรับของโจร กล่าวคือจำเลยรับทรัพย์ที่ถูกลักมาทั้ง
สองคราวนี้ในคราวเดียวกัน เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยฐานรับของโจรในคราวหนึ่งจนศาลพิพากษาถึง
ที่สุดแล้ว โดยโจทก์สืบไม่ได้ว่าจำเลยได้รับทรัพย์ของกลางนั้นไว้ต่างคราวต่างวาระกันได้ จึงต้องฟัง
ว่าจำเลยได้รับทรัพย์ของกลางทั้งสองรายนั้นไว้ในคราวเดียวกัน ซึ่งเป็นการกระทำผิดฐานรับของ
โจรกรรมเดียว โจทก์จะมาฟ้องจำเลยอีกคราวหนึ่งไม่ได้ หรือกรณีที่จำเลยลงพิมพ์บทความหมิ่น
ประมาทโจทก์และ ป. ในครั้งเดียวกัน เป็นการกระทำผิดกรรมเดียวกัน เมื่อ ป. ได้ฟ้องจำเลยใน
ความผิดนี้จนมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดไปแล้ว สิทธิการนำคดีอาญามาฟ้องของโจทก์ย่อมระงับ
ไปตามคำพิพากษาฎีกาที่ 1853/2530 แต่ถ้าข้อเท็จจริงเป็นว่าหลังจากจำเลยทั้งสองถูกจับใน
ความผิดฐานลักทรัพย์หรือรับของโจรคดีนี้แล้วจำเลยทั้งสองยังได้พาเจ้าพนักงานตำรวจไปยึด
รถยนต์อีกจำนวน 3 คัน ซึ่งถูกคนร้ายลักเอาไป มิได้เป็นเครื่องบ่งชี้ให้เห็นว่าจำเลยทั้งสองรับของ
โจรรถยนต์ทั้งสี่คันในคราวเดียวกัน อันจะถือได้ว่าเป็นความผิดกรรมเดียว สิทธินำคดีอาญามาฟ้อง
ของโจทก์จึงไม่ระงับ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 618/2550 เป็นต้น

จากแนวคำพิพากษา ผู้ศึกษาจึงแบ่งแนวความคิดที่เกี่ยวกับการกระทำผิดตามข้อ
4.1.2 ที่ถือว่าการกระทำผิดต้องเป็นกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง ออกเป็น 3 กรณี ดังนี้

- (1) การถือเอาจากฐานความผิดที่เป็นความผิดเดียวกัน
- (2) การถือเอาจากการกระทำที่เป็นกรรมเดียวกัน
- (3) การถือเอาจากการกระทำที่ต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

(1) การถือเอาจากฐานความผิดที่เป็นความผิดเดียวกัน เป็นการพิจารณาใน
กรณีที่โจทก์ได้ยื่นฟ้องจำเลยในฐานความผิดหนึ่งเป็นคดีแรกแล้ว และศาลในคดีแรกหรือคดีก่อน
นั้นมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว ต่อมาโจทก์จะฟ้องจำเลยคนเดิมใน
ความผิดหรือฐานความผิดเดียวกันนั้นอีกไม่ได้ เช่น โจทก์ฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์สองเจ้าของ
หลายคราวต่อเนื่อง เมื่อโจทก์ฟ้องจำเลยฐานลักทรัพย์ของโจทก์ในคราวหนึ่งจนศาลพิพากษาถึง
ที่สุดแล้ว โจทก์จะฟ้องจำเลยในความผิดฐานลักทรัพย์ในคราวอื่นๆ ไม่ได้ เป็นต้น

(2) การถือเอาจากการกระทำที่เป็นกรรมเดียวกัน เป็นกรณีที่โจทก์ได้ยื่นฟ้อง
จำเลยเป็นคดีแรกในความผิดกรรมใดกรรมหนึ่ง และศาลในคดีแรก หรือคดีก่อนมีคำพิพากษาเสร็จ
เด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว ต่อมาโจทก์จะฟ้องจำเลยคนเดิมนั้นในความผิดกรรมเดียวกันนั้น
อีกไม่ได้ แม้ว่าโจทก์จะอ้างฐานความผิดคดีแรกและคดีหลังต่างกันก็ตาม ตัวอย่างเช่น นาย ก. ใช้
ปืนยิงหน้าอกนาย ข. เป็นบาดแผลฉกรรจ์แต่นาย ข. ไม่ตาย การกระทำของนาย ก. ย่อมมีความผิด

ฐานพยายามฆ่านาย ข. อย่างแน่นอน และก็เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกายนาย ข. ให้ได้รับ
อันตรายสาหัสด้วย แต่ความผิดฐานฆ่าคนเป็นความผิดที่มีโทษหนักกว่าย่อมทำให้ความผิดฐานทำ
ร้ายร่างกายที่มีโทษสถานเบากว่ากลายเป็นส่วนหนึ่งของความผิดฐานฆ่าคนตายที่มีโทษหนัก
ดังนั้น นาย ก. จึงมีความผิดฐานพยายามฆ่านาย ข. ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 และ
มาตรา 80 เพียงบทเดียว แต่ไม่ผิดฐานทำร้ายรับอันตรายสาหัสตามประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 297 อีกบทหนึ่ง ดังที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1867/2517
“จำเลยยิง ส. เป็นอันตรายสาหัสโดยมีเจตนาฆ่า เป็นความผิดตาม ประมวลกฎหมายอาญา
มาตรา 288 และ มาตรา 80 บทเดียวไม่เป็นความผิดตาม มาตรา 297 อีกบทหนึ่งด้วย”

(3) การถือเอาจากการกระทำที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นกรณีที่โจทก์ได้ยื่น
ฟ้องจำเลยเป็นคดีแล้วและเป็นการกระทำอันหนึ่ง และศาลในคดีแรก หรือคดีก่อนมีคำพิพากษา
เสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว ต่อมาโจทก์จะฟ้องจำเลยคนเดิมนั้นในการกระทำอัน
เดียวกันนั้นอีกไม่ได้ เช่น นาย ก. กับนาย ข. สมคบกันไปลักทรัพย์ โดยนาย ก. พกอาวุธปืนไปด้วย
และเป็นคนซ่อนท้ายทำหน้าที่ลักทรัพย์ ส่วนนาย ข. เป็นคนขับรถจักรยานยนต์พานาย ก. ไปลัก
ทรัพย์นาง ค. นาย ก. ใช้อาวุธปืนขู่เอาทรัพย์จากนาง ค. แต่นาง ค. ต่อสู้ นาย ก. จึงยิงปืนใส่นาง ค.
2 นัด แต่ไม่ตาย แล้วให้ นาย ข. ขับรถจักรยานยนต์พานาย ก. หลบหนี นาย ก. และนาย ข. มี
ความผิดฐานร่วมกันชิงทรัพย์ตามมาตรา 339 ประกอบด้วยมาตรา 83 และเป็นการกระทำโดยมี
อาวุธปืน โดยให้ยานพาหนะเพื่อกระทำความผิดหรือเพื่อพาทรัพย์นั้นไป หรือเพื่อให้พ้นจากการ
จับกุม ต้องระวางโทษหนักกว่าที่มาตรา 339 บัญญัติไว้อีกกึ่งหนึ่ง ตามมาตรา 340 นาย ก. ได้ใช้
อาวุธปืนยิงนาง ค. เพื่อฆ่านาง ค. อีกแต่การกระทำของนาย ก. ไม่บรรลุผล นาย ก. จึงมีความผิด
ฐานพยายามฆ่านาง ค. เพื่อเอาไว้ซึ่งผลประโยชน์อันเกิดจากการชิงทรัพย์และเพื่อหลีกเลี่ยงให้พ้น
อาญาในความผิดฐานชิงทรัพย์ที่ตนได้กระทำให้ ตามมาตรา 289 (7) ประกอบด้วยมาตรา 80
นอกจากนี้ นาย ก. และนาย ข. ยังมีความผิดฐานร่วมกันพาอาวุธไปในเมือง หมู่บ้าน และทาง
สาธารณะตามมาตรา 371 อีกกระทงหนึ่งด้วย¹⁰ ในการกระทำความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ถ้ากระทำ
ต่อเนื่องกับการชิงทรัพย์โดยไม่ขาดตอน จะเป็นความผิดกรรมเดียว เพราะเจตนาในการกระทำ
ความผิดเกิดต่อเนื่องกันในครั้งเดียว ไม่ได้เกิดเจตนาขึ้นใหม่¹¹

¹⁰ คำพิพากษาฎีกาที่ 896/2545, [<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>], ค้นหาฎีกา, 27 กุมภาพันธ์ 2554.

¹¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 3116/2537 และคำพิพากษาฎีกาที่ 6516/2537, [<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>], ค้นหาฎีกา, 27 กุมภาพันธ์ 2554.

จากหลักเกณฑ์ตามบทกฎหมายของประเทศไทย เป็นการพิจารณาการกระทำ ความผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษา มาแล้วในบทที่ 3 การห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศ ข้อ 3.1.2 ต้องเป็นความผิดกรรมเดียวกันทั้ง ในคดีแรกและคดีหลัง

4.1.3 ศาลในคดีแรกมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องไว้ แล้ว

คำพิพากษาเสร็จเด็ดขาด หมายถึง กรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาชี้ขาดในเนื้อหาของ การกระทำของจำเลยแล้ว กล่าวคือศาลได้มีคำพิพากษาวินิจฉัยข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายใน ประเด็นความผิดที่จำเลยได้กระทำลงไปแล้วและคดีที่ศาลพิจารณานั้น ต้องเป็นคำพิพากษาใน คดีอาญา ถ้าเป็นการลงโทษโดยกฎหมายอื่น¹² เช่น การลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 30 และมาตรา 33 เช่นนี้โจทก์คดีอาญาสามารถนำการ กระทำนั้นมาฟ้องเป็นคดีอาญาได้¹³

กรณีที่ศาลจะพิจารณาว่าคดีใดเข้าหลักการการฟ้องซ้ำนั้น จะพิจารณาตรงประเด็น ข้อเท็จจริงของความผิดที่จำเลยได้กระทำลงไป เช่น การพิจารณาข้อเท็จจริงตามฟ้องของโจทก์แล้ว ไม่เป็นการกระทำความผิดตามฟ้อง ในกรณีนี้หากศาลได้ตัดสินไปแล้ว และโจทก์นำมาฟ้องใหม่อีก ครั้งหนึ่งจะถือเป็นการฟ้องซ้ำ หรือการพิจารณาข้อเท็จจริงตามฟ้องของโจทก์แล้วไม่ครบ องค์ประกอบแห่งความผิด หรือขาดองค์ประกอบความผิด และศาลได้มีคำพิพากษาให้ยกฟ้องใน ความผิดที่ได้ฟ้อง เช่นนี้จะนำมาฟ้องใหม่ไม่ได้ หรือการพิจารณาข้อเท็จจริงตามฟ้องของโจทก์ซึ่ง ไม่ได้ระบุรายละเอียดเกี่ยวกับ วัน เวลา สถานที่ที่จำเลยได้กระทำความผิด เช่นนี้ฟ้องใหม่ไม่ได้

เช่นตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9083/2547 ความว่า เมทแอมเฟตามีนจำนวน 90 เม็ด เป็นเมทแอมเฟตามีนที่เจ้าพนักงานตำรวจยึดได้ในการตรวจค้นคราวเดียวกันกับเมทแอมเฟตามีน จำนวน 2 เม็ด ตามคดีอาญาหมายเลขแดง ที่ 928/2541 ซึ่งศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาและคดีถึง ที่สุดไปแล้ว แม้เจ้าพนักงานตำรวจค้นพบเมทแอมเฟตามีนจำนวน 90 เม็ด ที่ซุกซ่อนอยู่ในถังน้ำ ซึ่ง ใช้ใส่ถ่านหุงข้าวในครัวของบ้านพักของจำเลยทั้งสอง และพบเมทแอมเฟตามีนจำนวน 2 เม็ด ที่ตัว จำเลยที่ 1 แต่เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยที่ 1 รับเอาเมทแอมเฟตามีนจำนวน 90 เม็ดและ จำนวน 2 เม็ดไว้คนละคราวกัน จึงต้องถือว่าเป็นเมทแอมเฟตามีนจำนวนเดียวกันซึ่งแยกเก็บไว้ในที่ ต่างกันเท่านั้น การกระทำของจำเลยที่ 1 ในคดีนี้กับการกระทำของจำเลยในคดีก่อนจึงเป็นการ

¹² นรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 199-200.

¹³ เรื่องเดียวกัน.

กระทำอันเป็นกรรมเดียว เมื่อศาลมีคำพิพากษาในคดีก่อนแล้ว ฟ้องโจทก์ในคดีนี้ สำหรับจำเลยที่ 1 จึงเป็นฟ้องในคดีที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว สิทธินำคดีอาญา มาฟ้องจำเลยที่ 1 ของโจทก์จึงระงับไปตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ มาตรา 39 (4)

นอกจากนี้ การฟ้องจำเลยคนเดียวกัน แต่ต่างกันที่ฐานความผิดก็ยังมีตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาที่ 1977/2511¹⁴ ภรรยาผู้ตายฟ้องจำเลยฐานฆ่าสามีโดยเจตนา ศาลนัดไต่สวนมูลฟ้องไว้แล้ว ระหว่างดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของโจทก์ อัยการได้ยื่นฟ้องจำเลยฐานทำร้ายร่างกายสามีโจทก์ร่วมในมูลกรณีเดียวกัน ศาลพิพากษายกฟ้อง คดีถึงที่สุด เช่นนี้ สิทธิของโจทก์ที่ได้ฟ้องคดีไว้แล้วย่อมระงับไปตามมาตรา 39(4) ซึ่งมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1124/2496¹⁵ และคำพิพากษาฎีกาที่ 509/2520¹⁶ วินิจฉัยทำนองเดียวกันความสำคัญว่า ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยฐานบุกรุกผู้เสียหายโดยไม่เจตนา ก่อนถึงวันนัดไต่สวนมูลฟ้อง อัยการเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยฐานวิวาททำให้คนตาย อันเป็นกรรมเดียวกัน จำเลยรับสารภาพ ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยตามฟ้องของอัยการ สิทธิของผู้เสียหายที่ยื่นฟ้องไว้ก่อนย่อมระงับไปตามมาตรา 39(4)

อย่างไรก็ตาม มีกรณีในอดีต ตามคำพิพากษาฎีกาที่ 671/2483 และคำพิพากษาฎีกาที่ 149/2473 ที่วินิจฉัยว่า พนักงานอัยการได้เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยและศาลได้พิพากษาไปแล้ว แม้คดีจะยังไม่ถึงที่สุด ผู้เสียหายก็ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยคนเดียวกันในคดีเดียวกันนั้นได้อีก ซึ่งจะเห็นว่าแม้คดียังไม่ถึงที่สุด ศาลก็ไม่อนุญาตให้ผู้เสียหายฟ้องจำเลยในความผิดเดียวกันได้อีก อันต่างจากหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษาข้างต้น ที่ต้องให้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดเสียก่อน

ถึงกระนั้นก็ดี จำเลยคนเดียวกันอาจถูกฟ้องอีกครั้งหนึ่งได้ หากคดีดังกล่าวไม่ ต้องห้ามตามกฎหมายที่จะถูกฟ้องในความผิดเดียวกันใหม่ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 36 เช่น อัยการได้ฟ้องคดีอาญาซึ่งมิใช่ความผิดต่อส่วนตัวได้ และได้ถอนฟ้องคดีนั้นไปก่อนที่ศาลจะพิจารณา ดังนี้ผู้เสียหายมีสิทธิฟ้องคดีนั้นใหม่ได้ หรือกลับกัน ผู้เสียหายได้ฟ้องคดีเช่นนั้นแล้วได้ถอนฟ้องคดีนั้นไป อัยการก็มีอำนาจฟ้องคดีนั้นได้อีก

ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นกรณีจำเลยถูกพิจารณาคดีในศาลของประเทศไทย แต่ถ้าเป็นกรณีที่จำเลยเคยถูกลงโทษจากศาลในต่างประเทศ และจำเลยคนนั้นอาจถูกศาลในประเทศ

¹⁴ คำพิพากษาฎีกาที่ 1977/2511, [<http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>], 27 มีนาคม 2552.

¹⁵ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1124/2496, [<http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>], 27 มีนาคม 2552.

¹⁶ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 509/2520, [<http://deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>], 27 มีนาคม 2552.

ไทยลงโทษได้อีก ในกรณีนี้ศาลในประเทศไทยจะลงโทษจำเลยได้อีกหรือไม่ หรือเป็นกรณีที่ศาลในประเทศไทยถูกผูกพันตามหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ แต่เมื่อพิจารณาการห้ามดำเนินคดีซ้ำตาม มาตรา 39 (4) จะเห็นว่าไม่มีหลักเกณฑ์ที่สำคัญซึ่งเป็นกรณีฟ้องซ้ำเท่านั้น และเมื่อพิจารณาถึงกรณี คำพิพากษาของศาลในต่างประเทศแล้วจะเห็นว่าไม่มีผลเกี่ยวกับมาตรา 39 (4) แต่ประการใดทั้งนี้ เนื่องจากรัฐที่มีเอกราชซึ่งมีอำนาจอธิปไตย (Sovereign State) ย่อมไม่มีความผูกพันต่อคำ พิพากษาของศาลอีกรัฐหนึ่ง เพราะโดยทั่วไปแล้ว รัฐเอกราชย่อมมีอำนาจโดยสมบูรณ์ที่จะบัญญัติ กฎหมายภายในของตนเองได้ตามที่เห็นสมควรไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญา หรือกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายทางคดีอาญาของรัฐ (Criminal Policy) และ การบริหารงานทางคดีอาญา (Criminal Administration) โดยรัฐอื่นจะเข้ามาแทรกแซงไม่ได้อย่าง เด็ดขาด เนื่องจากเป็นกิจการภายในของรัฐนั่นเอง ตามหลักที่ว่าศาลประเทศใดๆ ย่อมมีอำนาจ บังคับใช้กฎหมายอาญาในประเทศของตนได้ เว้นแต่จะมีสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ในรูปลักษณะอื่นๆ ซึ่งรัฐนั้นได้เข้าเป็นภาคี ในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่าง ประเทศเรื่องการดำเนินคดีอาญาซ้ำไว้ แม้กฎหมายภายในของรัฐจะบัญญัติหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการ ห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ แต่ก็เพียงเพื่อกำหนดเพื่อให้เป็นไปตามหลักนิติธรรมและสอดคล้องกับ หลักปฏิบัติอันเป็นที่ยอมรับระหว่างประเทศ อันเกิดจากจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ซึ่งได้ยึดถือ ปฏิบัติมาเป็นเวลาช้านาน เพื่อแสดงว่ารัฐนั้นเป็นอารยะประเทศ ในฐานะที่รัฐเป็นสมาชิกของสังคม นานาชาติ ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น การห้ามดำเนินคดีซ้ำตามมาตรา 39 (4) จะใช้ บังคับในกรณีที่เป็นการกระทำผิดที่ถูกลงโทษในประเทศไทยมีคำพิพากษามาแล้วเท่านั้น¹⁷ กล่าวคือ จะใช้ในกรณีมีการฟ้องคดีแรกในประเทศไทยและศาลในประเทศไทยนั้นเองได้มีคำ พิพากษาให้ลงโทษจำเลยไปแล้ว ต่อมามีการนำคดีดังกล่าวนี้เองมาฟ้องต่อศาลในประเทศไทยอีก ครั้งหนึ่ง จึงจะถือว่าเข้าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศไทย อันเป็นผลที่ทำให้ไม่อาจ ดำเนินคดีได้อีกครั้งหนึ่ง

อย่างไรก็ดี ประเทศไทยก็ยังคงยอมรับฟังคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ใน กรณีที่ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาลงโทษจำเลย และจำเลยก็ได้รับโทษในการกระทำ ความผิดมาแล้ว โดยปรากฏในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 และมาตรา 11 ซึ่งมี วัตถุประสงค์ให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้กระทำผิดนั่นเอง

¹⁷ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง, 2551), หน้า 77-78.

จากหลักเกณฑ์ตามบทกฎหมายของประเทศไทย เป็นการพิจารณาว่าศาลในคดีแรกมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องไว้แล้ว ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกับหลักเกณฑ์ที่ได้ศึกษามาแล้วในบทที่ 3 การห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศข้อ 3.1.3 จำเลยในคดีแรกนั้นต้องประสบหรือตกอยู่ในภาวะได้รับผลร้ายจากการลงโทษแล้ว

นอกเหนือไปจากหลักในการพิจารณาการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่มีความคล้ายคลึงกันระหว่างบทกฎหมายต่างประเทศและบทกฎหมายในประเทศทั้ง 3 ประการแล้ว ในบทกฎหมายต่างประเทศยังมีหลักเกณฑ์ที่ต้องพิจารณาว่าเข้าหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำอีกประการหนึ่งคือ การใช้การห้ามดำเนินคดีซ้ำในคดีแพ่งหรือคดีอาญาซึ่งปรากฏในข้อ 3.1.4 โดยในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้การห้ามดำเนินคดีซ้ำเฉพาะในคดีอาญาเท่านั้น ในส่วนบทกฎหมายของประเทศไทย นอกจากการห้ามดำเนินคดีซ้ำในกฎหมายอาญาแล้ว ในกฎหมายแพ่ง ยังมีบทกฎหมายเกี่ยวกับการฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148¹⁸ และไม่ว่าจะเป็นกฎหมายอาญาหรือกฎหมายแพ่ง ก็ต่างมีเจตนาในการห้ามมิให้มีการฟ้องร้องบังคับคดีอีกครั้งสำหรับการกระทำที่เขาได้รับโทษมาแล้วทั้งสิ้น

4.2 ตามประมวลกฎหมายอาญา

จากรายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 และมาตรา 11¹⁹ พบว่าคณะอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมายอาญา ถกเถียงกันในประเด็นของการยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ จะเป็นการนับถือคำพิพากษาของศาลต่างประเทศจนเสียเกียรติ หรือเสียอำนาจอธิปไตยของไทยหรือไม่ ดังความตอนหนึ่งว่า “นายจำรูญ ฯ: เราเคยพูดกันว่า ควรจะร่างตามกฎหมายสวิส คนต่างประเทศทำผิดในประเทศเรา ไปต่างประเทศเขาลงโทษแล้ว เราอาจวิตกว่าเขาลงโทษน้อย แต่เห็นว่ามันก็ควรนี่ยังไง” “นายสิทธิ ฯ: การไปยอมรับนับถือคำพิพากษาต่างประเทศนั้น เราถ่อมเกียรติยศของเราเหลือเกิน แต่เขียนตามมาตรา 8 อย่างนี้ไม่เสียหาย” และ “นายจรรยา ฯ: การที่ให้หักโทษให้มัน ให้หักได้ ไม่เสียอธิปไตยของเรา เพราะเป็น Execution of Punishment เท่านั้น คือเวลาที่ลงโทษ ก็ให้หักโทษที่ได้รับมาแล้วในต่างประเทศออก”

¹⁸ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 บัญญัติว่า “คดีที่ได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดแล้ว ห้ามมิให้คู่ความเดียวกันหรือร้องฟ้องกันอีกในประเด็นที่ได้วินิจฉัยโดยอาศัยเหตุอย่างเดียวกัน ...”.

¹⁹ โชค จารุจินดา, “รายงานการประชุมร่างประมวลกฎหมายอาญา (และบันทึกประกอบ)”, [http://www.library.coj.go.th], ประวัติศาสตร์กฎหมาย, 10 มีนาคม 2554.

อย่างไรก็ตาม คณะอนุกรรมการร่างประมวลกฎหมายอาญา ก็คำนึงถึงสิทธิของผู้ได้รับโทษด้วย โดยนายสิทธิ ฯ แสดงความเห็นไว้ว่า “ที่เราขอมไม่ใช้เพราะเราขอมรับนับถือคำพิพากษา เราขอมเพราะคนนั้นถูกลงโทษมาแล้ว”

ดังนั้น การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศของประเทศไทยตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 และมาตรา 11 จึงเป็นความพยายามที่จะทำให้มีความสมดุลระหว่างอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย และการเคารพถึงสิทธิของผู้ต้องหา หรือจำเลยที่เคยถูกลงโทษมาแล้ว

เมื่อรัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยในทางการศาลเป็นของตนเอง การที่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะมีผลในอีกประเทศหนึ่งหรือไม่ จึงต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักปฏิบัติระหว่างประเทศเป็นสำคัญ สำหรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในคดีอาญาจะมีผลต่อการพิจารณาของศาลไทยในความผิดเดียวกันนั้นหรือไม่ ย่อมต้องพิจารณาตามหลักกฎหมายที่ว่า “บุคคลจะไม่ถูกพิจารณาคดีซ้ำสองในความผิดเดียว” หรือที่เรียกว่า *Non bis in idem* (Not twice for the same) หรือ double jeopardy โดยพิจารณาได้จากประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 10 และมาตรา 11

4.2.1 หลักการตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10

การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 10²⁰ มีหลักการสำคัญที่ว่า การกระทำความผิดโดยผู้กระทำความผิดได้กระทำนอกราชอาณาจักร ซึ่งเป็นความผิดตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ ได้แก่

1) ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 7 (2) และ (3) ที่ให้ความผิดบางประเภทที่แม้จะกระทำนอกราชอาณาจักร แต่จำเลยหรือผู้ต้องหาจะต้องรับโทษในราชอาณาจักร ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง และความผิดฐานชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ในทะเลหลวง ความผิด

²⁰ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 10 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำการนอกราชอาณาจักรซึ่งเป็นความผิด ตามมาตราต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในมาตรา 7 (2) และ (3) มาตรา 8 และ มาตรา 9 ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้า

(1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้น หรือ

(2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว ...

ถ้าผู้ต้องคำพิพากษาได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ ศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้น ได้รับมาแล้ว”.

ตามมาตรานี้เป็นความผิดชนิดซึ่งกฎหมายอาญาของทุกประเทศต้องมีบทบัญญัติเป็นทำนองเดียวกัน แม้จะกระทำนอกประเทศ ก็ต้องรับผิดมิโทษในประเทศ เนื่องจากเป็นความผิดสากล เพราะเป็นความผิดที่กระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง ไม่ว่าผู้กระทำจะมีสัญชาติใด หากถูกจับตัวไว้ในประเทศไทยหรือถูกจับได้ในต่างประเทศ และถูกส่งตัวมาโดยวิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดน ย่อมถูกลงโทษตามกฎหมายไทยได้ เช่น นาง ก. คนเวียดนาม เอาเรือไปจับปลาในเขตเศรษฐกิจจำเพาะของประเทศไทย แต่จับปลาไม่ขานาญจึงได้ปลาเพียงเล็กน้อย ขณะที่แล่นเรือจับปลาอยู่นั้น ได้เห็นนาย ข. คนมาเลเซีย ซึ่งจับปลาอยู่ในบริเวณเดียวกันและจับปลาได้มากมาย นาง ก. จึงขึ้นไปบนเรือของนาย ข. และจับนาย ข. มัดติดกับเรือไว้ แล้วขนเอาปลาของนาย ข. ไปใส่ในเรือของตน พอดีเรือลาดตระเวนของไทยผ่านมาเห็นเหตุการณ์จึงเข้าช่วยเหลือนาย ข. และจับตัว นาง ก. นำส่งพนักงานสอบสวน การกระทำของนาง ก. เป็นความผิดฐานชิงทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 339 ซึ่งความผิดฐานนี้ได้กระทำลงในเขตเศรษฐกิจจำเพาะที่อยู่นอกราชอาณาจักร จึงเป็นความผิดที่เกิดขึ้นในทะเลหลวง²¹ ตามหลักกฎหมายไทยแล้ว นาง ก. จะต้องรับผิดในราชอาณาจักร²² ตามมาตรา 7 (3) จะเห็นว่าประมวลกฎหมายอาญาวางหลักว่าบุคคลจะถูกลงโทษโดยศาลไทยตามกฎหมายนี้ต่อเมื่อมีการกระทำความผิดนอกราชอาณาจักร และเป็นการกระทำความผิดที่มีกฎหมายระบุมาตรการความผิดไว้ โดยที่บุคคลนั้นจะต้องอยู่ในอำนาจศาลไทย คือการจับตัวได้ในประเทศไทย หรือรัฐบาลไทยร้องขอให้รัฐบาลต่างประเทศส่งตัวมาตามหลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดน

2) ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 8 เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนไทย และรัฐบาลของประเทศที่เกิดความขึ้นหรือผู้เสียหายร้องขอให้มีการลงโทษ หรือเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าว และรัฐบาลไทยหรือคนไทยเป็นผู้เสียหายและร้องขอให้ลงโทษ ได้แก่ ความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดภัยอันตรายต่อประชาชน ความผิดเกี่ยวกับเอกสาร ความผิดเกี่ยวกับเพศ ชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ทอดทิ้งเด็กคนชราและคนเจ็บป่วย ความผิดฐานลักทรัพย์ ชิงรางวัลทรัพย์ ข้อโกง ยักยอก รับของโจร ทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานเจ้าพนักงานของรัฐบาลไทยกระทำความผิด เป็นต้น ยกตัวอย่างเช่น นาย ก. คนจีน จ้างนาย ข. คนมาเลเซียที่ประเทศสิงคโปร์ให้ฆ่านางสาว ค. คนไทยในประเทศไทย นาย ข. จึงยืมปืนของนาง ง. ไปใช้ในการฆ่านางสาว ค. และ

²¹ พิชัย นิลทองคำ, บันทึกคู่มือการศึกษาเนติบัณฑิตประมวลกฎหมายอาญา, (กรุงเทพฯ: บริษัท อทตยา จำกัด, 2543), หน้า 117.

²² คำพิพากษาฎีกาที่ 57/2508, [<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>], ค้นหาฎีกา, 27 กุมภาพันธ์ 2554.

เดินทางมาในประเทศไทยเจอตัวนางสาว ค. จึงใช้ปืนยิง แต่นางสาว ค. หลบทันจึงทำให้บาดเจ็บเล็กน้อย นางสาว ค.จึงแจ้งความต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินการฟ้องร้อง การกระทำดังกล่าวเป็นกรณีที่นางสาว ค. ผู้เสียหายเป็นคนไทยและได้ร้องขอให้มีการลงโทษ โดยที่นางสาว ค. ได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนผู้ที่มีอำนาจแล้ว อีกทั้งความผิดฐานเจตนาฆ่านางสาว ค. เป็นความผิดที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 (ข) คือผู้กระทำความผิดเป็นคนต่างด้าวโดยมีคนไทยเป็นผู้เสียหายและผู้เสียหายร้องขอให้ลงโทษ ดังนั้น นาย ก.และนาย ข. แม้จะเป็นคนต่างด้าว ก็ถูกลงโทษในราชอาณาจักรได้²³

3) ความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 9 เป็นกรณีที่ความผิดเกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรและผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าของพนักงานของรัฐบาลไทย โดยเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ และความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทย ถือได้ว่าปฏิบัติหน้าที่ในนามของรัฐบาลไทย²⁴ จึงต้องอยู่ภายใต้กฎหมายไทยไม่ว่าจะเป็นคนที่มีสัญชาติใด และปฏิบัติหน้าที่อยู่ที่ใด หากเป็นการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการตามที่ระบุไว้ในมาตรา 9 นี้ ก็ต้องได้รับโทษตามกฎหมายไทย เช่น นาย ก. คนไทยมีตำแหน่งเป็นเลขานุการสถานทูตกรุงโรม ได้ปลอมลายมือชื่อของอัครราชทูตไทย โดยลงชื่อเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค เพื่อทำการซื้อที่ดินในราคา 2,400,000 สิริ (หน่วยเงินในขณะนั้น) การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่จำเลยมีตำแหน่งหน้าที่ราชการในคณะทูต กฎหมายถือว่าได้กระทำในประเทศไทยแล้ว²⁵ หากเจ้าหน้าที่กระทำความผิดที่ไม่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ก็จะไม่เข้าเงื่อนไขที่จะใช้กฎหมายไทย ตามมาตรานี้ แต่อาจเป็นการกระทำความผิดที่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 8 ซึ่งต้องรับโทษในประเทศไทยได้

กรณีที่ได้กล่าวข้างต้นนั้น เป็นความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรไทย ซึ่งโดยปกติแล้วความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ศาลภายในประเทศจะไม่สามารถก้าวล่วงเข้าไปพิจารณาได้ หากไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายไทยแล้ว ศาลในประเทศไทยจะพิจารณาพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักรได้นั้น จะต้องเป็นความผิดที่ระบุไว้ในมาตรา 7 (2) (3) มาตรา 8 มาตรา 9 ซึ่งศาลจะใช้หลักการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศตามมาตรา 10 ซึ่งศาลในประเทศไทยจะลงโทษ

²³ พิชัย นิลทองคำ, บันทึกคู่มือการศึกษาเนติบัณฑิตประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 120-124.

²⁴ สมพร พรหมนิตาธร, กฎหมายอาญาฉบับชาวบ้าน เล่ม 1, (กรุงเทพฯ: นิติธรรม, 2547), หน้า 37.

²⁵ พิชัย นิลทองคำ, บันทึกคู่มือการศึกษาเนติบัณฑิตประมวลกฎหมายอาญา, หน้า 125.

ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักรอีกไม่ได้ หากศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาถึงที่สุด²⁶ ให้ปล่อยตัว²⁷ หรือศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และได้พ้นโทษมาแล้ว²⁸ ทั้งนี้ จะไม่รวมถึงกรณีที่ต้องคำพิพากษาได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้ว แต่ยังไม่พ้นโทษ²⁹ ศาลในประเทศไทยจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

เมื่อพิจารณากรณีที่มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในดินแดนที่ไม่มีประเทศใดมีอาณาเขตและอำนาจอธิปไตย เช่น ท้องทะเลหลวง เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นในดินแดนดังกล่าว โดยหลักป้องกันสากลแล้ว³⁰ รัฐทุกรัฐในโลกจะต้องร่วมกันปราบปรามโจรสลัดในท้องทะเลหลวง อันจะเห็นได้ว่าเป็นการที่รัฐแต่ละรัฐให้ความร่วมมือระหว่างรัฐ และจากหลักความคิดที่ว่าไม่ควรจะมีผู้กระทำความผิดคนใดหลุดรอดจากการไม่ถูกลงโทษ เนื่องจากเป็นความผิดที่ร้ายแรงที่ทุกรัฐต้องร่วมกันป้องกัน³¹ ดังนั้น ไม่ว่าความผิดจะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่ไม่มีรัฐใดมีอำนาจอธิปไตย รัฐในโลกจะต้องร่วมมือกันปราบปรามการกระทำความผิดนั้นเสีย

²⁶คดีถึงที่สุด หมายถึง เมื่อศาลชั้นต้นพิพากษาแล้ว มิได้มีการอุทธรณ์จนพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะให้ยื่นอุทธรณ์ หรือศาลอุทธรณ์พิพากษาแล้วมิได้ฎีกาจนพ้นกำหนดระยะเวลาที่จะให้ยื่นฎีกา หรือคำพิพากษาของศาลฎีกาถือเป็นที่สุด.

²⁷ให้ปล่อยตัวไป หมายถึง ศาลในต่างประเทศจะต้องวินิจฉัยข้อเท็จจริงแล้วเห็นว่าไม่มีความผิดจึงปล่อยตัวไป มิได้หมายความว่าปล่อยตัวโดยการยกฟ้อง เพราะโจทก์ขาดนัดซึ่งยังไม่มีการวินิจฉัยข้อเท็จจริง.

²⁸สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา เรียงมาตรา 1 ถึง 398, (พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพฯ: นิติบรรณการ, 2551), หน้า 23-24.

²⁹กรณีที่ยังไม่พ้นโทษ หมายความว่า ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาแล้ว และอยู่ในระหว่างดรามบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษา แล้วจำเลยหนีเข้ามาในประเทศไทย จนถูกฟ้องต่อศาลไทยอีก ถ้าศาลในประเทศไทยจะลงโทษ ศาลต้องคำนึงโทษที่จำเลยได้รับมาแล้ว ในต่างประเทศ โดยที่ศาลจะพิจารณาลงโทษให้น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใด ก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษก็ได้.

³⁰ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, กฎหมายอาญาหลักและปัญหา, (พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ: นิติธรรม จำกัด, 2549), หน้า 25.

³¹ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, หลักกฎหมาย กฎหมายภาคทั่วไป, (พิมพ์ครั้งที่ 12, กรุงเทพฯ: วิญญูชน จำกัด, 2553), หน้า 34-35.

4.2.2 ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 11

การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ตามหลักกฎหมาย มาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นกรณีความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ซึ่งให้อำนาจศาลในการพิจารณาว่าจะดำเนินกระบวนการทางคดีอย่างไร มีใจความว่า

“ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร ถ้าผู้นั้นได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมด หรือแต่บางส่วนศาลจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายนี้ถือว่า ได้กระทำในราชอาณาจักร ได้ถูกฟ้องต่อศาลในต่างประเทศโดยรัฐบาลไทยร้องขอ ห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีกถ้า

- (1) ได้มีคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศอันถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้นั้นหรือ
- (2) ศาลในต่างประเทศพิพากษาให้ลงโทษ และผู้นั้นได้พ้นโทษแล้ว”

การใช้หลักการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศตาม มาตรา 11 เป็นการที่ศาลในประเทศไทยได้ใช้เขตอำนาจศาลของตนเข้าไปพิจารณาพิพากษาคดี เนื่องจากมีบทกฎหมายภายในให้อำนาจศาลในการที่จะพิจารณาพิพากษาได้ เช่น นายเอและนายบีชาวไทย ร่วมกันลักพาตัวนายซีชาวลาว มาจากประเทศลาว โดยทำการกักขังตัวไว้ในประเทศไทยเพื่อทำการเรียกค่าไถ่ และนายเอ เดินทางไปประเทศลาวเพื่อดำเนินการติดต่อเรื่องเงินค่าไถ่ กลับถูกตำรวจลาวจับกุมตัวได้ นายเอ จึงถูกฟ้องคดีในศาลประเทศลาว ศาลลาวมีคำพิพากษาให้ลงโทษนายเอ และนายเอ ได้รับโทษตามคำพิพากษามาครบถ้วนแล้ว หลังจากนั้นได้เดินทางกลับมายังประเทศไทยและถูกจับกุม ส่วนนายบีถูกตำรวจไทยจับกุมตัวและดำเนินคดีเหมือนกัน เช่นนี้ การกระทำของนายเอและนายบี เป็นความผิดที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างประเทศ และต่อเนื่องกันทั้งในประเทศและนอกประเทศ ซึ่งพิจารณาตามหลักกฎหมายแล้วถือว่าเป็นความผิดในราชอาณาจักร ตามมาตรา 5³² จึงต้องปรับใช้กับ มาตรา 11 โดยนายเอจะถูกลงโทษในราชอาณาจักรได้ตาม มาตรา 11 วรรคแรก แต่จะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดสำหรับความผิดนั้นเพียงใดหรือไม่ลงโทษเลยก็ได้ ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงโทษที่นายเอได้รับมาแล้วจากประเทศลาว ส่วนกรณีนายบี จะ

³² คำพิพากษาฎีกาที่ 1586/2526, [<http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>], ค้นหาฎีกา, 27 กุมภาพันธ์ 2554.

ถูกลงโทษในราชอาณาจักรได้ตามมาตรา 4 ดังนี้จะเห็นได้ว่า ศาลในประเทศไทย และศาลในต่างประเทศก็มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีทั้งสองประเทศ จึงเกิดเขตอำนาจตามกฎหมายที่ทับซ้อนระหว่างกันขึ้น

รัฐแต่ละรัฐย่อมมีอำนาจอธิปไตยในทางการศาลเป็นของตนเอง การที่คำพิพากษาของศาลต่างประเทศจะมีผลในอีกประเทศหนึ่งหรือไม่ ย่อมต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายและหลักปฏิบัติระหว่างประเทศเป็นสำคัญ การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศตามมาตรา 11 วรรคแรก เป็นเรื่องกระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือกระทำความผิดที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร อันได้แก่กรณีการกระทำความผิดตามมาตรา 4 วรรคแรกกับการกระทำความผิดที่กฎหมายให้ถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักรตามมาตรา 4 วรรค 2 คือการกระทำความผิดตามมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งเป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้รับโทษสำหรับการกระทำนั้นตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วทั้งหมดหรือแต่บางส่วน ต่อมามีการฟ้องร้องขอให้ดำเนินคดีในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ศาลในประเทศไทยจะลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นเพียงใดก็ได้ หรือจะไม่ลงโทษเลยก็ได้ โดยที่ศาลในประเทศไทยจะคำนึงถึงโทษที่ผู้นั้นได้รับมาแล้ว และศาลจะใช้ดุลพินิจในการลงโทษแก่จำเลยอีกครั้งหนึ่ง

การกระทำที่เป็นความผิดอาญาตามมาตรา 11 วรรคแรก หมายความว่าแม้จะได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศไปแล้วทั้งหมด ก็ไม่ตัดอำนาจของศาลในประเทศไทยที่จะลงโทษอีก เนื่องจากเป็นกรณีที่มีความผิดเกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือในสถานที่ที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร ศาลในประเทศไทยจึงมีอำนาจที่จะลงโทษได้ ไม่ว่าจะได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วหรือไม่ และการรับโทษนั้นจะเป็นการรับโทษมาแล้วบางส่วน (การรับโทษบางส่วน คือกรณีที่ได้รับโทษแต่ยังไม่ครบตามโทษที่ศาลในต่างประเทศกำหนดแล้วมีการหลบหนี) หรือได้รับโทษมาแล้วทั้งหมด (การรับโทษมาทั้งหมด หมายถึงศาลในต่างประเทศมีคำสั่งพิพากษาให้จำเลยได้รับโทษและจำเลยได้รับโทษอย่างครบถ้วนทุกประการ และไม่มีการหลบหนีอย่างเช่นกรณีแรก)

กรณีมาตรา 11 วรรคสอง เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร หรือในสถานที่ที่ประมวลกฎหมายอาญาถือว่าเป็นการกระทำในราชอาณาจักร เช่นเดียวกับวรรคแรก และผู้กระทำความผิดได้ถูกฟ้องต่อศาลในต่างประเทศ โดยรัฐบาลไทยได้ร้องขอให้มีการดำเนินคดีกับจำเลยในศาลต่างประเทศ ซึ่งไม่ใช่กรณีที่ผู้เสียหายขอทำการร้องขอให้มีการดำเนินคดีเอง ก็จะต้องห้ามมิให้ลงโทษผู้นั้นในราชอาณาจักรเพราะการกระทำนั้นอีก ถ้าปรากฏว่า

(1) ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ปล่อยตัวผู้กระทำความผิดไป แม้ว่าการปล่อยตัวนั้นจะเป็นปล่อยตัวเพราะเหตุคดีขาดอายุความ เหตุฟ้องบกพร่อง เหตุยกฟ้อง เพราะพยานหลักฐานไม่เพียงพอ พยานหลักฐานฟังไม่ขึ้นก็ตาม

(2) ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิดแล้วและผู้นั้น ได้รับโทษจนพ้นโทษแล้ว

กรณีดังกล่าวข้างต้น เป็นกรณีเมื่อรัฐบาลไทยไปร้องขอให้ศาลในต่างประเทศ ลงโทษให้ ก็เท่ากับว่ารัฐบาลไทยได้รับรู้ความผิดและการตัดสินคดีของศาลในต่างประเทศ ถือว่าเป็นการยอมรับอำนาจของศาลในต่างประเทศ เมื่อศาลนั้นพิพากษาอย่างไร ก็ต้องยอมรับตามนั้น จึงทำให้ไม่สามารถจะนำจำเลยมาพิพากษาในศาลไทยได้อีก แม้ว่าคดีนั้นศาลในต่างประเทศจะพิพากษายกฟ้อง หรือลงโทษก็ตาม

กรณีตามมาตรา 11 ไม่ได้บัญญัติถึงกรณีผู้ต้องคำพิพากษาที่ได้รับโทษตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมาแล้วบางส่วนและยังไม่พ้นโทษ หรือได้รับโทษมาแล้วและยังไม่ครบตามคำพิพากษาเพราะเหตุหลบหนีว่าจะลงโทษในราชอาณาจักรได้อีกเพียงใด ดังนั้นย่อมหมายความว่าศาลไทยยังคงมีอำนาจที่จะพิจารณาลงโทษได้อีก³³

แนวการลงโทษของศาลในประเทศไทย จะใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

(1) กรณีที่ศาลในประเทศไทยลงโทษอีกไม่ได้ ได้แก่ ความผิดที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร หรือที่กฎหมายให้ถือว่าได้กระทำความผิดในราชอาณาจักร คือความผิดมาตรา 11 (1) และ (2) และการกระทำผิดที่รัฐบาลไทยได้ร้องขอให้มีดำเนินคดีในศาลในต่างประเทศ

(2) กรณีที่ศาลในประเทศไทยลงโทษอีกได้ โดยค่านึงโทษที่ได้รับมาแล้ว คือกรณีตามมาตรา 11 วรรคแรก

การที่ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษาลงโทษแก่จำเลยซึ่งได้กระทำความผิด และจำเลยก็ได้รับโทษในการกระทำนั้นมาแล้ว คำพิพากษาในต่างประเทศนี้จะมีผลในประเทศไทยอย่างไร เนื่องจากหลักที่ว่า คำพิพากษาของศาลประเทศใดๆ ก็มีผลบังคับเฉพาะในอาณาเขตของประเทศนั้นเท่านั้น ดังนั้น การที่บุคคลต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้รับโทษ นอกจากที่ผู้นั้นจะต้องรับโทษตามที่กำหนดไว้ในคำพิพากษาแล้ว ผู้ต้องโทษยังต้องรับผลร้ายอย่างอื่นที่เกิดขึ้นเนื่องจากคำพิพากษานั้นอีกด้วย ตัวอย่างเช่น ในกรณีผู้ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก ถ้าได้กระทำความผิดขึ้นอีกในระหว่างที่ยังจะต้องรับโทษอยู่ หรือภายในเวลาห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ หากศาล

³³พิชัย นิลทองคำ, บันทึกคู่มือการศึกษาเนติบัณฑิตประมวลกฎหมายอาญา, (กรุงเทพฯ: บริษัท อทตยา จำกัด, 2543) หน้า 130.

พิพากษาลงโทษครั้งหลังถึงจำคุก ก็จะถูกเพิ่มโทษอีกหนึ่งในสามของโทษที่ศาลกำหนดสำหรับ ความผิดครั้งหลังตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 92 หรือถูกเพิ่มโทษอีกกึ่งหนึ่งถ้าเข้าเงื่อนไข ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 93 และผู้ที่เคยได้รับโทษจำคุกมาก่อนจะไม่มีสิทธิได้รับการ รอกการลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกตั้งแต่สอง ปีขึ้นไปโดยได้พ้นโทษมาแล้วไม่เกินห้าปีในวันเลือกตั้งเว้นแต่ได้กระทำความผิดโดยประมาท ซึ่งเป็นบุคคลที่ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 109 (5) และต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 126 (4) ต้องห้ามมิให้เป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 206 (5) สำหรับผู้ที่เคยต้องรับ โทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเพราะความผิดอาญา เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษไม่มีสิทธิเข้ารับราชการตามพระราชบัญญัติระเบียบ ข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 มาตรา 30 (10)

ตัวอย่างการกระทำที่จะพิจารณาว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในต่างประเทศ และ ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก จะมีผลเช่นเดียวกับคำพิพากษาของศาลใน ราชอาณาจักรหรือไม่ นั่นคือ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง ถูกศาลในประเทศจีน ลงโทษ ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และถูกศาลในประเทศจีนพิพากษาให้จำคุกสี่ปี และเมื่อผู้นั้นพ้นโทษ แล้วกลับมาอยู่ประเทศไทย และไปยื่นใบสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่นนี้ ตาม กฎหมายที่เกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว มี ความเห็นแบ่งเป็นสองฝ่าย คือ คณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า ผู้ที่เคยต้องคำพิพากษา หรือคำสั่งที่ ชอบด้วยกฎหมายให้จำคุกตั้งแต่สองปีขึ้นไป โดยพ้นโทษมาแล้วไม่ถึงห้าปีในวันเลือกตั้ง มาตรา 92 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดไว้ว่าเป็นบุคคลต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับ เลือกตั้ง ซึ่งมีความเห็นว่า หากห้ามเฉพาะแต่การถูกจำคุกในประเทศ ก็เกิดการลักลั่นไม่เป็น ธรรมและขัดกับเหตุผล ดังนั้น จึงต้องหมายรวมถึงการถูกจำคุกในประเทศไทยและการจำคุก ในต่างประเทศด้วย และฝ่ายที่สอง คือ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกามีความเห็นว่าการ ตีความของคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นการตีความในทางขยายความหมายของกฎหมาย โดยเห็น ว่าเป็นเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่าผู้ถูกจำคุกโดยศาลต่างประเทศ ต้องห้ามมิให้สมัครรับเลือกตั้ง

หากพิจารณาว่าตามหลักการแล้ว รัฐใดรัฐหนึ่งย่อมใช้อำนาจอธิปไตยได้ภายใน เขตอำนาจของรัฐตนเท่านั้น ดังนั้น การจะยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศต้องเข้าใจ ลักษณะของความผิดและการลงโทษเสียก่อน เท่าที่เป็นมา การยอมรับคำพิพากษาของศาลใน ต่างประเทศจะระบุไว้แจ้งชัดโดยกฎหมาย ประมวลกฎหมายอาญาก็บัญญัติให้ยอมรับคำพิพากษา

คดีอาญาของศาลในต่างประเทศเพียงบางประเภทความผิด การตีความขยายความในกรณีนี้ จึงเป็นการตีความขัดต่อหลักกฎหมายสำคัญเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ

กรมอัยการขณะนั้น ได้ตอบปัญหานี้ว่า การที่จะตีความให้ผู้ต้องคำพิพากษาจำคุกโดยศาลในต่างประเทศเป็นการต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิในการสมัครรับเลือกตั้งนั้น ย่อมเป็นการแปลกฎหมายในทางจำกัดสิทธิและเสรีภาพ และศาลตามรัฐธรรมนูญนั้นย่อมหมายความว่าถึงศาลและอำนาจของศาลตามกฎหมายไทยเท่านั้น และคำพิพากษาของศาลตามบทกฎหมายดังกล่าว ย่อมจะต้องหมายความว่าถึงศาลหรือคำพิพากษาของศาลตามกฎหมายไทยเท่านั้น³⁴

อย่างไรก็ดี กรณีที่มีการกระทำความผิดในต่างประเทศ โดยศาลในต่างประเทศได้พิพากษาลงโทษให้จำคุกผู้กระทำความผิดแล้วนั้น ตามหลักแล้วในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มีข้อห้ามมิให้เป็นผู้ต้องคำพิพากษาให้จำคุกโดยได้พ้นโทษมายังไม่ถึง 5 ปี ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้ง ผู้ศึกษาเห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา เนื่องจากหากปล่อยให้ผู้ที่ได้รับโทษตามกฎหมายต่างประเทศมาลงสมัครก็จะขัดกับหลักเหตุผลและความเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม การยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศให้มีผลในราชอาณาจักรนั้น มีสิ่งที่ต้องพิจารณาอยู่หลายประการ เพราะระบบกฎหมายของแต่ละประเทศนั้นแตกต่างกัน ตัวบทกฎหมายก็ต่างกันและการกระทำอย่างหนึ่งอาจเป็นความผิดในประเทศหนึ่ง แต่ไม่เป็นความผิดอีกในประเทศหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องเอามาพิจารณาในการยอมรับหรือไม่ยอมรับให้คำพิพากษาของศาลในต่างประเทศมีผลบังคับในประเทศไทยด้วย³⁵

การที่ศาลไทยยอมรับผลแห่งคำพิพากษาของศาลต่างในประเทศ ตามมาตรา 11 นั้นเป็นการยอมรับในเชิงปฏิเสธ กล่าวคือมีการห้ามมิให้ลงโทษผู้ที่ต้องคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศให้มามีผลในทางลงโทษผู้นั้นในประเทศไทย แต่บางกรณีศาลอาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นอีกก็ได้ ถ้าความสงบเรียบร้อยของประชาชนยังไม่ได้รับการแก้ไข เนื่องจากความสงบเรียบร้อยของประชาชน เป็นหลักพื้นฐานที่มีอยู่ในกฎหมายทุกระบบ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้สังคมดำรงอยู่ได้และมีความเกี่ยวข้องกับประโยชน์โดยทั่วไปของประเทศชาติ หรือ

³⁴ นพดล ปกรณ์นิมิตดี, "ปัญหาการตีความกฎหมาย กรณีการสิ้นสุดลงแห่งสมาชิกภาพ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร", [http://www.ryt9.com/s/tpd/1074816], 10 มีนาคม 2554.

³⁵ โกวเมน ภัทรภริมย์, "คำพิพากษาศาลในต่างประเทศ", วารสารพี 42, (ม.ป.ท. 2542), หน้า 54.

ประชาชนโดยส่วนรวม นอกจากนี้ หลักดังกล่าวมีความหมายกว้างและยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและกาลสมัย จึงควรเปิดโอกาสให้ศาลใช้ดุลพินิจเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่ความจากการที่ได้ศึกษาเรื่องหลักการห้ามดำเนินคดีในประเทศไทยที่ประกอบไปด้วยการห้ามดำเนินคดีซ้ำตามมาตรา 39 อนุมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ทำให้ทราบถึงแนวคิดการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศไทย ซึ่งประเทศไทยไม่ได้ปฏิเสธหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่ถือว่าเป็นหลักการที่นานาประเทศให้การยอมรับ ยังคงยอมรับเอาหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในบทกฎหมายภายใน ซึ่งปรากฏในมาตรา 39 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา

อย่างไรก็ดี การที่จะใช้มาตรา 39 (4) นั้นจะถูกจำกัดให้ใช้เฉพาะกรณีการกระทำผิดที่เกิดขึ้นแล้วมีการลงโทษในศาลในประเทศไทยมาแล้วครั้งหนึ่ง จะทำให้ลงโทษผู้นั้นอีกในศาลประเทศไทยไม่ได้³⁶ เมื่อพิจารณากรณีปัญหาเป็นเรื่องที่ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้วครั้งหนึ่ง จะลงโทษได้อีกหรือไม่ ซึ่งกรณีนี้จะไม่สามารถปรับให้เข้ากับมาตรา 39 (4) ได้

การพิจารณาคดีที่ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษามาแล้ว จึงต้องนำมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญามาใช้ ซึ่งการใช้เขตอำนาจของศาลในการพิจารณาคดีนี้ จะต้องระมัดระวัง เนื่องจากเป็นการใช้เขตอำนาจศาลที่กระทบกับอำนาจอธิปไตยของรัฐ การใช้เขตอำนาจศาล จึงต้องมีเงื่อนไขในการพิจารณาโดยจะต้องปรากฏว่า คำพิพากษาของศาลจะต้องเกิดจากการพิจารณาคดีของศาลที่มีเขตอำนาจในการรับฟ้อง และพิจารณาคดีตามกฎหมายแล้วศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลย ศาลในประเทศไทยจะลงโทษผู้นั้น น้อยกว่าที่ศาลในต่างประเทศลงโทษ หรือจะไม่ลงโทษจำเลยอีกก็ได้ ซึ่งถือว่าเป็นหลักการที่เป็นข้อยกเว้นหลักในเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำ ตามมาตรา 39 (4) เพราะให้ศาลในประเทศไทยสามารถลงโทษได้อีก

การที่ศาลในประเทศไทยจะพิจารณาลงโทษผู้กระทำความผิดในกรณีดังกล่าว ศาลในประเทศไทยไม่ได้ปฏิเสธที่จะยอมรับบังคับบัญชาและดำเนินตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศอย่างสิ้นเชิง ศาลไทยอาจยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศให้มีผลในประเทศไทยได้ โดยนำคำพิพากษามาฟ้องเพื่อขอให้ศาลบังคับให้เป็นไปตามนั้น แต่การยอมรับและบังคับตามนี้เป็นไปอย่างมีเงื่อนไข

³⁶เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา, (พิมพ์ครั้งที่ 10, กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินติ้ง, 2551), หน้า 77-78.

การยอมรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ คือ การที่ศาลของประเทศหนึ่งใช้อำนาจในทางตุลาการรับรองคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ซึ่งเป็นศาลที่ได้วินิจฉัยคดีและมีคำพิพากษา (Wandering Court) โดยไม่มีเรื่องการบังคับคดีเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งโดยปกติมักจะเป็นคำพิพากษาที่เกี่ยวกับการยืนยันหรือประกาศนิติฐานะของบุคคล ส่วนการบังคับตามคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ (Enforcement of foreign judgment) คือ การที่ศาลของประเทศหนึ่งใช้อำนาจในทางตุลาการเพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลที่ได้มีคำพิพากษา (Enforcing Court) การยอมรับและบังคับรับคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ประเทศไทยยอมรับและบังคับเป็นอย่างมีเงื่อนไข โดยคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศนั้นต้องเป็นคำพิพากษาของศาลซึ่งมีเขตอำนาจพิจารณาคดีนั้นได้ และต้องเป็นคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยถึงมูลคดีข้อพิพาทในระหว่างคู่ความสำเร็จเด็ดขาดจะรื้อถอนขึ้นได้แย้งในศาลนั้นอีกไม่ได้

อย่างไรก็ดี จากการศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศ และการห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศไทย จะพบสิ่งที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกัน และต่างกันอยู่หลายประการ

ผู้ศึกษาเห็นว่า ในส่วนที่ต่างกัน คือ การบัญญัติกฎหมายเรื่องการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่ต่างลำดับชั้นกัน โดยจะเห็นได้ว่าในบางประเทศกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งสามารถนำการห้ามดำเนินคดีซ้ำมาใช้ได้ทุกกรณี ทุกชั้นตอนทั้งประเทศ ซึ่งหากเข้ากรณีการห้ามดำเนินคดีซ้ำแล้ว ก็จะทำให้การห้ามดำเนินคดีซ้ำครอบคลุมไปทั้งกระบวนการสอบสวนที่มีลักษณะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเมื่อกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว ก็จะไม่มีความหมายอื่นใดที่เกิดขึ้นภายหลังจะขัดแย้งกับสิทธิดังกล่าว

ในกรณีของประเทศไทย กำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในประมวลกฎหมาย ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองมาจากรัฐธรรมนูญ เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสที่กำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในประมวลกฎหมาย ซึ่งอาจทำให้การบังคับใช้ได้ผลไม่เท่ากับรัฐธรรมนูญ เนื่องจากรัฐธรรมนูญคือกฎหมายสูงสุดของประเทศ และจะมีกฎหมายอื่นใดมาขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่ได้ จึงเป็นบทกฎหมายที่แก้ไขยากกว่ากฎหมายลำดับชั้นอื่น

เหตุที่กำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในประมวลกฎหมายนั้น เนื่องจากหากกำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญแล้ว อาจเป็นการสูญเสียอำนาจในการบังคับใช้ในบางเรื่องและเป็นการสูญเสียอำนาจอธิปไตยของประเทศ อันจะเห็นได้จากมาตรา 3 แห่งรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย บัญญัติว่า

“อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม"

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย และการใช้อำนาจอธิปไตยนั้น พระมหากษัตริย์เป็นผู้ใช้ โดยให้รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล เป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม ดังนั้น ศาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ โดยศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษารอคดี โดยต้องให้เป็นไปด้วยความยุติธรรม และผู้พิพากษาและตุลาการมีอิสระในการพิจารณาพิพากษารอคดีให้เป็นไปโดยถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ตามมาตรา 197 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

หากศาลไทยยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ก็เท่ากับว่าศาลไทยสูญเสียอำนาจอธิปไตยทางการศาลของประเทศไป ดังนั้น เพื่อมิให้เกิดกรณีดังกล่าว ประเทศไทยจึงบัญญัติเรื่องบางเรื่องไว้ในประมวลกฎหมายมากกว่าที่จะบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี แม้ประเทศไทยและต่างประเทศ จะบัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ต่างลำดับชั้นกฎหมายกัน แต่ในส่วนที่เหมือนกันไม่ว่าจะเป็นต่างประเทศหรือประเทศไทย คือ หลักเกณฑ์ที่เป็นองค์ประกอบในการพิจารณาว่า จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาได้เข้าสู่การห้ามดำเนินคดีซ้ำแล้ว โดยมีหลักที่สำคัญที่ประกอบเข้าด้วยกัน คือ

1) จำเลยในคดีแรกและในคดีหลังต้องเป็นคนๆ เดียวกัน ซึ่งการพิจารณาตามข้อนี้ในประเทศไทยและต่างประเทศ จะพิจารณาเพียงบุคคลที่เป็นจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาเท่านั้น

2) ต้องเป็นการกระทำผิดกรรมเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง หรือมีมูลกรณีเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นการพิจารณาคดีในต่างประเทศหรือในประเทศไทย การพิจารณาว่าการกระทำนั้นจะต้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือเป็นการกระทำอันเดียวกัน

3) ศาลในคดีแรกมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดที่ได้ฟ้องไว้แล้ว คือ กรณีที่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาล และศาลได้พิจารณาพิพากษาในการกระทำที่จำเลยได้กระทำไปแล้ว หรือศาลได้มีคำพิพากษาในความผิดซึ่งได้ฟ้องร้องกันแล้ว ไม่ว่าจะผลจะออกมาอย่างไรก็ตาม จะนำการกระทำความผิดนั้นมาฟ้องร้องดำเนินคดีเอาอีกไม่ได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการห้ามดำเนินคดีซ้ำในต่างประเทศหรือในประเทศ จะมีที่มาของการบัญญัติบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำที่ต่างกันบ้าง แต่สิ่งที่สำคัญที่เป็นหลักของการห้ามดำเนินคดีซ้ำคือ การคุ้มครองจำเลยไม่ให้เกิดการลงโทษเป็นครั้งที่สองสำหรับความผิดเดียวกัน และเพื่อเป็นหลักประกันของจำเลยที่จะไม่ถูกดำเนินคดีหลายหนหลายคราวไม่สิ้นสุด